

8
9.

ARTIS MEMORA

TIVAE NATVRALIS ET ARTIFITIALIS

certa, facilis & verax traditio, quemq; exigno (vita
dicam) momento, rei literarię opulentissimum
reddens, experientia Laurentij Flinsij med.

Doc, diligentissime congesta.

LAVRENTIVS

PHRISIVS LECTORI PIO. S.D.P.

Linius ille naturalis hi-
storie indagator libro septimo veterum
quorundam fretus autoritate, naturā ho-
mini nil melius, vite breuitate prestitisse,
dixit. Sententia profecto perpera, in inaltere velit hūc
vertere sensum, tenuitate etenim, cōfederationis ani-
me, cum humano corpore, omnis industria, oīs pru-
dentia, omnis quoq; ars & scientia (quę homines im-
mortales efficiunt) surripiuntur & anticipantur. Res
est certe misera, & strennui gemitu deplangenda, hō
acerbis laborib; acinabulis eductus, anteq̃ perfectio
nem aīe, ad futurā foelicitatem abilitantē (hoc est scien-
tiarum vtilitatē) perquirat. Senio eliditur, horrenda
q; morte precipitat. Quare chous Hypocrates sane, vi
tam breuē, artē vero longam dixit. Sed quid assidue
iuuat, agitare querelas, cū nihil quicq; hōi (vt Apulei
us infert) tā prosperum diuinitusq; datū, quin & tñ
aliquid sit admixtū difficultatis. Qua ppter alio tra-
mite obuiandū erit huic rei. Precato igit, primo mo-
tore, optimo ente, maxio deo (cuius pncuma rationa-
biles appetunt mētes) paruū quoddā in vnum redi-
gere disserui consiliū, q̃ quisq; studiosus, exigua mo-
ra, ac pauculo tps intervallo, oēs musarū crateras. Ne

Artes'
efficiūt
immor-
tales
Fructus
sciētiarū
Hipoc.
Apule'

Concordes sunt medico

Plato.

Ariste

Aboali

um Satrapes memoriā offendit aligido hu
more, flegmatico, & inhabitibus cerebri
substantiā, debito plus liquidam, notanter diminui
Quibus cōsoni videntur, Plato ī phedro, & Aristote
les in .li. enigmatum, qui viros ī quacumq; doctri
na prestāres, frigidos & siccos cerebro extitisse narra
rūt. Pensabit quoq; hoc idem quisq; facillime, qui di
cūt Aboali capite secūdo primi libri resumit, Cum hu
midum leuiter impressiones venari, leuius tamen dep
dere narrat. Quare liquet frigiditate et humiditate, po
sterioris cerebri partis memoriā ledi, atq; in sua oper
atione prosterni Quapropter inhunc modum studio
sus, quisq; re agere debet vt cōtrarijs contraria depellat
Siccātibuscq; medicamētis, exuberātē liquorē deiciat.
Quod mō plane dabit oculis, si nrā psequeris cōsilia.

Caput Tercū de aere.

Hinc auxilia docebimus.

quibus fragili memorię subueniēdum est,
primūq; de aere et habitaculo dicemus. Vo
lens igitur hoc vti consilio, aerē eliciat, natu
ra vel arte calentē et arefcentē, qui si natura haberi nō
possit, artificio ignis fiat accensis lignis Iuniperi, quer
ci, aut aromatibus proiectis ī viuos carbones, cui mo
di habetur Laudanum, Sijrax calamita, Xilaloes Xi

lobalsamum, Gallia muscata, Gariophili, Canella & si
mile id genus aromatum, Vel si facilius agere lubet,
candelas seu troiscos, pestilentico tempore vsuales. in
cendat. Domus sit luminosa clara & munda, meridio
nalibus et occiduis ventis minime discooperta.

Caput quartū de victu.

Atione victus palam est

imutari corpora, Ideocq; studēdum vteib
siccitati propinquus, non tamē concoctio
ni repugnans, & nimie bilis atq; generatiuus, Eligā
tur igitur carnes gaillarū, Capponum, volatiliū
minutarum, leporum iuuenum. &c. quas crebrius su
mere licet assatas q̄ elixas. ceterę carnes nociuę. p̄cipue
tamen mutonis et ouium, quę memorię inimicantur
vt Arnoldus de villa noua instruxit. Vtus item epu
larum fumosarū, Allij, ceparum, porri, raphani, azi
mi panis, ceu loetale vitet ir venenū. Legumina, lac &
caseus abeant procul, Oua gallinacea re. entia congru
unt, pinguedine aut butiro aut oleo frixa abhorrenda
sunt. Piscium oīm vsus vituperio datur, eligantur tū
squamosi in saxoso riuulo prensi. Ex fructibus laudā
tur stiptici in fine prandij cōmesti, cuiusmodi mala
coctana, auelanę & poma odorifera.

Arnol,

Caput quintum de potu.

Auicenna.
Plutarchus.
Plato.

Potus sit vinum clarū. roset coloris, nullo modo dilutum, quod quanto melioris fuerit saporis, tanto conuenienti-
us, testis est Auicēna in primo lib. Sit tamē eius potio moderata, eo q̄ temulentia ac, oīs repletio, cerebro sūt inimica aīales spiritū in suis negotijs, oīfarie deuaſtan-
tes. Quare veteres (vt scribit Plutarchus) olim Lethar-
gum & obliuionē Dionysio cōsecrabāt. Plato in libro de legibus iucundiorē vini inuitationem, sub magis-
tris cōuiuiorum sobrijs, fomitē et ingenij dixit incita-
bulū, eo q̄ modice sumptum ingenium acuit, anime et corpori robur addit, virtutem excitat, animumq̄ ad sua offitia alacriorem disponit.

De inanitione repletioneq̄:

Lactenus de cibo et potu dictū est, nunc de repletionē inanitioneq̄ dicitur. Desit igitur omnis facietas anxia, ventrem grauians, corpus ignauū reddens et vim mentis hebetans. Oppiparorū sit amota varietas, viteq̄ ratio ad summam omnium rerum redigatur moderatī-
am. Deinceps danda opera, vt egestionū, lotij, sputi & narium excrementa, natura vel arte excernantur.

De exercitio & quiete.

Disporis item exercitamen-
ta oportuna, & multū cōducere arbitramur

eo quod congruo modo adhibita, calorem natura-
lem adaugent, superfluitates dissoluunt, et in sensibili-
ter expirare fatiunt. Quod clarius inueniens Fulgenti-
us, dixit. Exercitium est humane vite cōseruatio, calor
is naturalis lima, exicatio superfluitatum, virtutum ro-
boratio, temporis lucrum, iuuentutis debitum & se-
nectutis gaudium. Fiat tamen aluo vacua, pilis ludē-
do vel parua spera, laculando item, et exerceri in rebus
que non tantū corpus exagitant, verum etiam animū
hilarem reddunt, vt prestantissimus docuit Galenus
in libello de ludo parue sperę, pariter quoque Aristo-
qui dixit spatari & delectari serui sunt in tellectus.

Fulgen-
tius.

Galenus
Aristo.

De venere.

Nunc succedit venus. aureis
redimita cappillis, porrigens sub melle ve-
nenū, ut immoderate papillis eius fruaris,
Coitum etenim absque parsimonia factū
medici hostem cerebri vocitarūt. Quapropter Macro-
bius saturnalium secundo, auctoritate Hipocratis,
hunc paruū comitalem morbum appellauit. Con-
tinenter tamen uiuere, his quibus lex nulla interdicit,
minime persuademus, eo quod vnanimitate phisicorū
um, Veneris contemptu, liquor humani generis sate-
iuus non deiectus, in venenosum conuertitur vapore-
em, perturbans dehinc mentem & spiritum anima-
lem, obliuionem, Lethargum & stoliditatē inducit

Macro.

B

sapiētia. Neq; legimus vnq; sapientes alicia vœnere ob tem
non ab perasse. Socrates enim Xan tippen suam non erubuit,
horret consimile infert ir de Platone, Xenophonte, Aristote
vœnerē le & alijs quorū ingenia pluris diuina q̄ humana fue
re, at ne metam transgrediaris cū Marone te admono,
qui ait. Nec veneris, nec tu vini capieris amore. Vno
namq; modo venus vinaq; nocent. Competens tibi si
militer sit quies, recensq; cibosumpto nulla corporis fa
tigatio, nulla mentis agitatio, sed fabulando, audien
do, oblectando, ornata sue res inspitiendo, delinien
dus est animus.

Caput sextum de somno & vigilia.

Arnol.
de uila
noua.

V paucis rem expediam /
cauendum est a somno diurno, tam matu
tino q̄ meridiano, & sicut nox quieti, ita
dies vigilie inseruiet. Arnoldus de villa noua auctor
magni nois intract. quē de bonitate memorie inscrip
sit, calceatis pedibus excubere, maxime noxiū fecit.

De animi affectibus.

Iter ceteras animi affectio
nes, in hoc casu pusillanimitas & sollicitu
do horrenda perhibentur. Consimiliter &
ipsa tristitia, que animalem & vitalem sp̄s
excidio, dispergit, ossa exiecat, senium (obliuionis tugu
rium) citius solito inducit. Nimia quoq; diuitiarum
auiditas verenda est, eo q̄ animum excrutiat, & intel

lectum omnino disrumpit. Quare Diogenes vt stus Dioge
dio possit vacare, maluit dolio hospitari, q̄ politissis nes
mis aulis a litteris retardari. Gaudium item modera
tum cantando, instrumēta musicalia pulsando ab om
nibus laudi datur, quod etiam ex studiosorum pro
thoplastibus diudicandum, Appollo. n. lyricen. Mer
curius vero citharoedus, qui sapientiam & eloquenti
am simul condonāt. Icirco hij stulta decipiuntur opi
nionē, qui musice modulationes Palladem fugare au
tumāt, cum litterarum tirunculi sine his minime sint
educendi.

Appol.
Lyricen
Mercur.
cithar.

Caput septimum de medicinis mira
bilis iuuamenti, earumq; ap
plicatione canonica.

Patuit ex dictis memoria pro
pter humiditatis excessum, pati defectum,
quare contrarijs medicamentis succurren
dum oportet autem regulari via incedere, ne indecen
ti ministerio naturalem laescat mixtionē in toto, aut
erronea sui actione, lesio particulis fiat omnibus vna.
Volens igitur hac nostra frui doctrina, per louem fir
ma & minime fallaci, constitutis & obseruatis peralis
quot dies habitatione & modo viuendi predictis, In
primis Dyana exn̄te insigno Geminorū, amico intui
tu louis & Mercurij, extra solis coitū, diametralemue

B ij

positiōem, duabus vicibus in aurora, ieiuno ventre,
talem capiat potionē, cuius descriptio ex pharmapop-
heca talis est. Recipe sirupi desticados vntias duas, mel-
lis rosati vntiam vnam, aquarum feniculi, vntias qua-
tuor, Beetonice vntias duas mixtis omnibus simul cū
drachma vna puluerum Diaplrīs cum musco arom-
atizentur. Bibita pocione bina vice, Luna iam in can-
cro vagante, post tenue exquisitumq̄e coenaculū hoc
pillularū, sumat pharmacū quarū virt⁹ (vt Damascō
et Nicolao placuit ac nra cōtestatur experiēcia) instru-
mēta sensuum memoriam et iūtellectum miro modo
clarificat, Ars conficiēdi eas talis est. Recipe pillularū
de aromatibus, Aurearum, Lucis de qualibet massa
scrupulum vnum, incorporentur simul melle rosato,
& fiant pillule numero vndecim. Deglutitis illis, inles-
ctulū te transferas, dormiendo capite coopto maneyo
indiluculo surge, hinc inde corpus mouēdo instupha
vel camera. Et sic ieiuno stomacho vsque ad meridiem
perdurato quo facto, cicerum ius absque sale et sagimi-
ne epota Dehinc prandiū accede Pitagoricum quod
cum reliquis famis, terminare opus erit. Hac vero
die ab omni medicamento quiesce, corpusque cenans
do largiori sumptu refoue Altera die mane, Sole abes-
quoreis vndis redeūte, confectiōis, nostre capito quā-
titatem nucis gallice que approbata a diuo Ioanne
Io. Da. Damasceno, confectio sapientum & eorum qui scire

desiderant appellatur. addidit tamen experientia no-
stra, quedam, in hac arte mirōs, ac denique diuinos
fructus, producentia Quare hanc Donum sapiēcie
nominauimus, cuius descriptionem pro nobilissimo
secreto tenemus, Sumpto medicamine, quietus in tua
casula maneat: altera vero sequenti die, mane nates ep-
lumis releua: caput eburneo pectine perfrica: occipi-
tium calentibus lintheolis exerce: rursus que Donum
Sapiēcie assume, Quod per quadriduū ad minus res-
iterari oportet. Pro complemento autem totius nego-
tij adhuc quatuor dies sunt oportuni. Delinienda etes-
nim erit posterior pars capitis linimento infra scripto,
mane in crepusculo, fricato prius capite panuis & pecti-
ne vt dictum est: Vngenti tijpus is est. Accipe, rad.
rutę, buglossę fu: de qualibet vntiam vnam Castorei
etatis duorum annorum semiuntiam. Lingue auis
drachmam vnam, succi Eufraſię Gallitrici, Berbene
cuiuslibet vntias duas medulle anacardi, drachmas 2.
Auxungie vrsine quantū sufficit, pro linimento mol-
li. Facto itaque vespere per duas horas ante coenam,
pedes limphen in aqua decoctiōis Mellisse, Gallitrici
Fenidi, Maiorę, Saluie, Lauri, Roris marini, Camo-
mille &c. Que si omnia rite, vt docuimus perfeceris,
memoriam pluris diuinam quam humanam habes
bis. Prosequere igitur, & cōperta veritate, studiū tuū
ad diuinas artes: huanas, philosophicasque fertilitates
applica: neque in spurcitijs, scomatum, tuus versetur

anim⁹, deperdis nāq; operā, & diuinus longe a te spirabit flatus Nec donū sapientiē in maleuola mēte florescit. Benedictus sit deus, gloriosus & excelsus.

De artificiali memoria.

Hec vltiq; d naturalis memoria
sermonem protelauimus, nunc vero de artificiali
calamum prendere licet. Que (vt
Tullio placuit) nihil aliud est q̄ inductio
quedam & ratio preceptiōis, quare merito naturalem
presupponit, sine qua persistere nō potest. Vbi igitur
naturalis paululum fluxa, artificio & diligentia hanc
stringere oportet, nam cunctis memorię defectibus,
Franci. Franciscus petrarcha de remedio aduersę fortune docu
petrar. it, industriā mederi, non tamen sine labore, assiduoq;
exercitio, de quibus minime curet sapientiam amans.
Est namq; vita humana ferro similis, quod si exercetur
conteritur, si vero non, tamen rubigo interficit. Sic
etiam de vita, quę exercitata & non exercitata obruit
& tandem consumitur. Perficitur autem artificialis memoria,
locorū & ymaginum debita positione, de quibus iam sermo prodibit.

De locis & ymaginibus.

Loca chartis seu membran
nis in quibus scribimus, Simulachra vero
characteribus assimilantur. Concernentia
loca, quinq; traduntur precepta. Primum,
q̄ locus sit solitarius & ab hominum frequentatione
immunis. Secundum, locus & ymago dissimilitudinem
habeant, vt leuiter quid in loco sit comprehendatur.
Tertium, loca mediocris sint magnitudinis, ne nimis
magnę, vagę atq; distractę reddantur ymagines, neq;
plus debito parua ne ymages propter loci angustiam
confundantur. Quartum, loca in obscuritate & luciditate
sint mediocria. Quintum, locorum intercapedo sit
competens, quod quinq; vel. vi. pedū mensura ministrat.
Loca autem territorium, ecclesia, aut domus aliqua insignis
condonat. Ymaginum conditiones, sunt tales, sint notę,
egregię vel turpes, in vno loco non multę, nec diuersas
res representantes. Vt autem res ip̄a euidentius innotescat,
exemplari dogmate procedā, & primo de locis. Volo
constituere loca decē intro igitur alatere templum
summi collegij Argentoratē. & statim se offert ara,
diuo Laurentio consecrata, quā pro primo loco reseruo.
De hinc alatere dextrā versus statuitur fons baptismatis,
szm locū adimplēs

Ultra eundo, statim in signis introitū chori prestans
 tercij loci inditium prebet. Ulterius viando per pas-
 sum, in gressus subterrati fornix obijcitur, quartum
 locū describens. Directo amplius itinere mox apparet
 in angulo vasta columna, quintum locum vendicans
 Quam statim subsequitur, diue anne simulachrum,
 mira arte exsculptū, quod pro sexto loco detineo. Pau-
 culo ab hinc in teruallo, adheret statua ara, ejdem aue
 christi dedicata, septimum locum prestans. Octauū
 deinceps locum, altare decem mille martiribus sacrum
 relinquit. Hinc Leonardi soluentis vincula sedes, non-
 nū locum gubernat. Decimus locus orphanorum
 dominio subijcitur. Et sic ultra procedere potes, quo
 usque sufficientem locorum venaberis portos, quorū
 si viginti quatuor habes. ter vel q̄ter in mense visitas
 chartam habes varijs r̄maginibus aptam. Loca insu-
 per sic deputata numeris assigna secundū naturalem
 numeri progressionem: adiectis literis alphabeti ac
 syllabis cū quinque vocalibus vt modo patebit oculis

1. Altare. s. Laurentij

a
e
i
o
u

2. Fons baptismatis:

ba
be
bi
bo
bu

Locus

3. Ingressus chori:

ca
ce
ci
co
cu

4. Ingressus for.

da
de
di
do
du

C

5. Statua magna.

fa
fe
fi
fo
fu

6. s. Anna

ga
ge
gi
go
gu

Locus

7. altare. s. Annę.

ha
he
hi
ho
hu

8. X. mille matirū al.

ia
ie
ii
io
iu

9. S. Leonardus.

fa
fe
fi
fo
fu

Locus

10. Domidliū orphanorū

la
le
li
lo
lu

Locis sic dispositis, ymagine inferende sunt, quarum quedam a similitudine, quedam a gestis, quedam vero a litteris initialibus sunt incorporande, vt patebit.

Modus memorandi dictiones.

Multiplici via traduntur memorie dictiones tam nota q̄ ignota, prima per similitudinē ymaginis cum dictione memoranda, secunda per sillabas. Exemplum prime. Debeo memoriter tenere, Anthonium & Petrum. In primo loco pono ymaginem monachi barbati cum cruce & porco. In secundo loco, hominē senem clauigerū fronte glabellum. Exemplū secunde

C ij

vie. Volo memorie tenere dictiones ignotas hebraicas & grecas, videlicet Adonay & Kyrios. In primo igitur loco offertur. A. in quarto. do. &c. Kyrios. In nono Ky. & sic de alijs sillabis, completis locis per ordinem Alphabeti, quia hic pro solo exemplo decem loca ad impleuimus.

De modo memorando terminos substantiales.

Quod plures sunt termini substantiales, communes. s. & proprii. Communes ut homo. Proprii ut Petrus, ad retinendum communes sufficit ymago similitudinem habens, & idem de propriis erit inditium.

De terminis accidentalibus:

Quod memorandum terminos accidentales sufficit locis in serere ymaginem subiecti, ut si albedinem, cignum vel niuem. Si crudelitatem, Draconem. Si timorem Leporem, & ita veteres ægyptiorum. Hieroglyphicas notas tradiderunt. Similiter si deriuatas species conseruare volumus, primitiuus id facile absolue-
mus, ut si roseus, rosa in loco ponatur.

De orationibus & auctoritatibus:

Volens memorare auctoritatem breuem seu orationem, imprimis animaduertat eius sententiam, & huic simile in loco ponat simulachrum. Exemplum. de Nasonis versiculo de remedio amoris. Ut corpus redimas, ferrum patiaris & ignes. Primo loco intrude, vlceratam hominem, qui ut ab vlcere putore liberetur, a medico patitur ferro inuri. Pro initio autem versiculi, retine vocalem. V. Et sic multa carmina facillime sunt recordanda.

De modo memorandi Sermones, Collationes, Hystorias & rem quamcumque prolixam.

Volentibus difficile videtur orationes longas memoria tenere. Res tamen ipsa sat est facilis. Agendum igitur est, quemadmodum in leuatione rei ponderose, que si in partes secernitur absque sudore leuatur. Sic etiam diuisa oratio leuiter memorari imperimenda est. Exemplum igitur pono, quod canone lucidius te instruit. Baptista Mantuanus in libro de vita beata, Dialogum de insatiabilitate diuitiarum.

rum inscripsit, quem memoriter seruare desidero, tum
propter moralitatē tum etiam propter elegantiam eius
In primis igitur interlocutores attendo, Adrianum. L.
& Gigonem, quos superiori doctrina retineo. Dehinc
diligenter perlego dialogum, quem Gigo incipit his
verbis Dic queso audisti ne vnq̄s quenq̄s qui sibi fa-
tis diuitiarum diceret esse. Pro hac sententia in primo
loco virum pono grauem, in vna manu aurum ha-
bentem, cum alia vero aurum abijcientē, cui alter con-
sedeat loquens & manibus aures eius ppulsans. Hinc
respondentem aduerto Adrianum, his verbis. audiui
quidem qui hoc dicerent, qui vero sic putarent nemi-
nem vidi. In secundo igitur loco virum pono cecum,
aurib⁹ vero optime sanum. Amplius loquitur Gigo:
Rectius inquis, nam sepius aliter q̄s sentiunt loquū-
tur homines. In tertio igitur loco, hominē pono can-
tantem vel ridentem, qui illico iturus sit ad suspendiū
& sic longam recitabis orationem absq̄ difficultate si
nostram doctrinam tibi domesticam feceris. Orum
quoq̄ Appollinem in sua Hieroglyphia, peculiarem
tibi facito, qui te rerum similitudinibus in breui co-
piosissimum facit. Benedictus iterum gloriosus &
excelsus, in saecula.

Completa est ars illa Anno. 1573. sole in. 26. gra-
du piscium existente, opera prouidi Ioan-
nis Grieningeri ciuis Argentoratē.

54.

Tempus.

gradus.

1. ho.	15. g.
1. m ho.	15. m g.
4. m ho.	1. g.
4. z ho.	1. m g.
1. ho.	900. m g.
1. z	15. z
4. 3	1. z

527
304
18
6

3000
P. 71 +